

"De Latijnsche Beschaving"

24 april 1936 DE LATIJSCHES BESCHAVING

HARE BETEKENIS VOOR ONS GEWEST EEN STUKJE GESCHIEDENIS

5

I.

Met het klimmen der jaren raakt men eraan gewoon zich over niets te verbazen en de levenswijsheid te huldigen van den ouden Horatius Flacius, die vóór circa 1900 jaren aan zijn vriend Numicius schreef:

"Nil admirari prope res est una Numici,

10

"Solaque quae potest facere et servare beatos".

Toch ziet zelfs de ouderling, die het gewone "l(l van geestesrichtingen en partijen niet een toegeeflijken glimlach pleegt gade te slaan, zijn vreedzaam geduld in onzen veelbewogen tijd somtijds op een harde proef gesteld, wanneer hij gedwongen wordt te aanschouwen, dat de levenswaarden, waarop hij van jongsaf den hoogsten prijs heeft leeren stellen, met een niets ontziende vermetelheid in het slijk worden gesleurd. Dit geldt natuurlijk allereerst ten aanzien van de bovenzinnelijke goederen, wier heilige schut vanouds is toevertrouwd aan de Moederkerk, die wij, katholieken, in dit somber tijdsgewricht meer dan ooit hebben te verdedigen tegen de deels openlijke, deels geniepige aanvallen van hare onverholten, of erger, sluw-geslepen vijanden. Maar dit geldt tevens ten opzichte van de hoogste natuurlijke cultuurgooderen der menschheid en met name van de Latijnsche beschaving. Eeuwen en eeuwenlang heeft geen enkel ontwikkeld mensch aan de waarde dier beschaving getwijfeld. En vanaf haar eerste optreden te Rome tot op den dag heden heeft de H. Kerk het als haar plicht beschouwd, de jongelingschap, die zich onder haar hoede voorbereidde tot het heilig priesterschap, op te leiden in de taal- en letterkunde van het oude Latium. Doch zie, daar komt negentien eeuwen na Christus dood een nieuwe "Beweging" opdagen. Pe alles vertrappt wat totnogtoe als hoogverheven en eerbiedwaardig in aanzien stond. Met de trouw aan den Paus en den Bisschop, waarop Zuid-Nederland sinds zestien eeuwen P*men mag, verwerpt zij tevens de Latijnsche als "volksvreemd" en "strijdig met den aard van het Germaansch ras", waartoe zij ons, Zuiderlingen, zeer ten onrechte rekent. Daarom schijnt het ons nuttig, aan de hand der vaststaande historie-bronnen, onbevooroordeeld en onpartijdig na te gaan, wat Limburg was vóór de komst der Romeinen en wat het onder den invloed der Latijnsche beschaving met Gods hulp is.

35

Wat wij van het praehistorisch Limburg weten, danken wij aan den speurzin van vroegere en latere oudheidkundigen, in de laatste jaren speciaal aan die van Dr. Beckers, arts te Beek. Door hun werk wordt in hoofdzaak bevestigd wat wij reeds wisten door soortgelijke onderzoekingen in het buiten- en binnenland: de Limburgers uit den oertijd stonden op een lagen trap van cultuur; zij woonden in houten en leemen hutten, hadden zeer primitieve sieraden, beschikten over weinig doelmatige werktuigen en beoefenden als eenig bekend kunsthandwerk de pottenbakkerij. 1) Eerst met de komst der Romeinen deden hogere beschavingsvormen hun intrede in deze gewesten, die meer dan honderd jaren den zegenrijken invloed der Latijnsche kolonisatie in ruime mate hebben ondervonden. Terwijl de Rijn (reeds destijds!) de grens-?ng was tegen het Barbarendom, was de Maas, de rivier in het vredige land, de natuurlijke geleider der hogere cultuur. Vooral de tweede eeuw na Christus was voor de streken een volkomen vreedzaam en veilig tijdperk: onbeschermd landhuizen en hoeven hier en ginds, vooral in het bekoorlijke heuvelland langs de Geul en een welgestelde bevolking leefde er onbekommerd en wél betuigd tegen oorlogsgevaar. Een der centra van deze Romeinsche landbouwkolonie in Zuid-Limburg is reeds geruif|, een tijd geleden ontdekt op het plateau van het huidige Ravensboschklooster. Daar heeft een groot aantal in een wijden omtrek verspreide hofsteden gelegen, met in het midden een mausoleum of graftempel, waar de verbrande resten der overledenen in steenen kisten werden bijgezet. Dat er onder de schutse der Romeinsche adelaars naast een betrekkelijk hoge cultuur ook de groote welvaart in deze streken heerschte, blijkt uil verschillende opgravingen, die in het ?le kwartaal dezer eeuw door wijlen Dr. Goossens in samenwerking met prof. dr. Holwerda werden verricht. Zoo werd in de buurt van Bocholtz een weelderig landhuis ("villa") opgegraven, dat geheel was opgetrokken op gemetselde fundamenten, waarbij de badinrichting evenmin ontbrak: de centrale verwarming! Neen, schud niet ongeloovig het hoofd, modern her. Immers ziehier wat in het boek van prof. Holwerda op blz. 153 letterlijk te lezen staat: Sommige vertrekken (van de opgegraven villa) waren volgens het bekende hypocaustum-systeem verwarmbaar: een dubbele gemetselde vloer, waarvan de bovenste laag op steenen kolommetjes rustte, ontving de warme lucht uit een stookplaats buiten tegen den muur van het gebouw en steenen buizen voer haar verder langs de wanden naar boven. Ook de badvertrekken

65

waren op deze wijze verwarmd en zelfs het gemetselde waschbekken heeft zijn fundament in den grond achter gelaten. Zoo schrijft de hooggeleerde onderzoeker, die sluit met de volgende slotsom: Dat dus een hoogbeschaafde Romeinsche bevolking ons Zuid-Limburg heeft bewoond, behoeft geen verder betoog: naast den meer eenvoudigen boer leefde hier, in zijn luxe landhuis, de groote Romeinsche heereboer op denzelfden voet als hij in de klassieke landen gewoon was. Het is eigenlijk vrijwel dezelfde boerderij, welke thans nog als het typisch Limburgsch boerenhuis in deze streken wordt aangetroffen. (Vetdruk van ons. Red.) Wij zouden hieraan niets meer hebben toe te voegen, - de citaten spreken een luide en duidelijke taal! - ware het niet, dat de hooggeleerde schrijver nog heel in het bijzonder de aandacht had gevestigd op de beteekenis van Heerlen in dit vroegste tijdperk van Limburgs geschiedenis. "Bijna uit de geheele Romeinsche periode", zoo schrijft hij op blz. 154, "zijn er te Heerlen voorwerpen gevonden: zelfs uit den vroegsten lijd, dien van keizer Augustus, schijnen reeds enkele vondsten te zijn gedaan: en ook nog de eerste tientallen jaren der vierde eeuw na Christus (dus ruim drie honderd jaar na Caesar Augustus. Red.) zijn er zeker door een aantal voorwerpen vertegenwoordigd". En dan vervolgt hij letterlijk: "Dat Heerlen een soort landstadje is geweest, een middelpunt voor de landbouwende bevolking, meenen wij te mogen afleiden uit de vondst van een aantal pottebakkersovens op verschillende punten van de gemeente, werkplaatsen vaar onderscheiden soorten Romeinsch aardewerk werden vervaardigd". "Ditzelfde aardewerk nu vinden we terug in de overblijfselen der Romeinsche hoeven in Limburg: voor de boerenbevolking schijnen dus die Heerlensche pottenbakkers in de eerste plaats te hebben gewerkt. Blijkbaar was dus Heerlen de plek, waar die bevolking voor haar huishoudelijke behoeften ter markt ging". Men ziet, dat er niets nieuws is onder de zon. Want 1800 jaar later gaat de landbouwende bevolking van den omtrek nog steeds te Heerlen naar de markt. Als men nu precies weten wil hoe aan de Latijnsche beschaving in deze gewesten een einde is gekomen, dan behoeft men slechts te lezen, wat prof. Holwerda aan het slot van zijn hoofdstuk over de Romeinsche landkolonisatie schrijft: "Als ware een verzengende adem over het land gegaan, zien we in den aanvang van de derde eeuw na Christus al dat Latijnsche leven, die welvarende landhuizen, die echt Romeinsche weelde in Zuid-Limburg plotseling vernietigd; en ook in het naburige Belgische land neemt men hetzelfde verschijnsel waar. "Vele overblijfselen vertoonen nog de sporen van brand en ruw geweld, andere hoeven zijn eenvoudig verlaten: het aardewerk breekt overal plotseling af en ook de munten spreken van een verlaten omstreeks het begin van de derde eeuw. "Geen twijfel, of een Germaneninvall heeft hier in dien tijd het Romeinsche leven, dat zich ruim honderd jaar ongestoord had kunnen ontplooiën, ineens vernietigd, de landhuizen in puin geworpen en de bevolking verjaagd. "Van toen af is het welvarende Limburg van vroeger een bijna verlaten landstreek, telkens weer blootgesteld aan de invallen der Barbaren. "Niet zoodra was de Rijn grens voor een Germanenzwerm bezweken, of een eerste inval dier plunderende barbarenbenden was reeds voldoende om die vreedzame kultuur te vernietigen en voorgoed te doen verdwijnen". (De vetdrukken zijn van den schrijver). Morgen hopen wij dit leerrijk verhaal te vervolgen en daaruit een aantal conclusies te trekken. Maar dit wenschen wij reeds thans op te merken: laat de N.S.B. gerust pochen op hare Germaansche voorvaders: wij voelen ons veel veiliger aan de beschaafde zijde van de barricade! En Goddank! Aan die zijde behoort katholiek Limburg thuis, zooals wij morgen nader zullen bewijzen.

1) Deze en de volgende bijzonderheden hebben wij ontleend aan het uitmuntend werk van prof. dr. J. H. Wolwerda {Holwerda}: "Nederlands vroegste geschiedenis". (S. L. van Looy. - Amsterdam).

25 april 1936 **In ons vorig artikel zagen wij, hoe Zuid-Limburg,** nadat 't omstreeks den aanvang onzer jaartelling was geopend voor de Latijnsche beschaving, haar weldadigen invloed ruim twee eeuwen lang ondervond, totdat in het begin der derde eeuw na Christus, een woedende inval van brandstichtende en plunderende Germanenbenden de hooge cultuur van Rome gewelddadig uit ons gewest verdrong. Maar geheel verdwenen is die cultuur toch stellig niet. Immers, wèl was het platteland onbewoonbaar gemaakt voor de Gallo-romeinsche bevolking, maar in de versterkte nederzettingen vond zij een veilige schuilplaats voor de roofzucht en de woede der barbaren. De heerschers van het wereldrijk hadden trouwens een overwegend belang bij de verdediging van den verren outhoek, die thans Zuid-Limburg heet. Immers van Tongeren naar Keulen liep dwars door ons gewest de breede heirweg, die destijds dezelfde strategische beteekenis had, welke in onze dagen voor de kogelrechte autobanen is weggelegd. Deze weg doorkruiste onze huidige provincie van het Westen naar het Oosten: Maastricht diende als versterkt bruggehoofd, waar de rivier

aanvankelijk per veerpont en later per brug werd gepasseerd. Vandaar liep hij over Meerssen door het Geuldal tot Valkenburg en verder zeer waarschijnlijk over Ransdaal naar Heerlen: waarna hij over Jülich naar Keulen voerde, waar hij op de grens van het barbarenland eindigde. Keulen was naar men weet een der oudste en beroemdste nederzettingen der Romeinen aan den Rijn: zooals men zich wellicht herinnert werd de versterkte stad reeds 20 jaar vóór Christus gesticht door Marcus Vispanius Agrippa, die haar zijn naam schonk: Colonia Agrippina. Ruim 400 jaar lang bleef zij een der hoekburchten van het Rijk! Geen wonder, dat de Romeinen enorme waarde hechten aan een ongestoorde verbinding van Tongeren met Keulen. Daarom bouwden zij onder Keizer Diocletiaan een heele reeks "kazematten" – niets nieuws onder de zon! – ten einde hun heirweg tegen de aanslagen der krijgszuchtige Germanen te beschermen. Eerst in onzen tijd zijn drie van deze kazematten, die de Romeinen "burgi" noemden, in deze streken ontdekt: de eerste op den Hussenberg bij Geulle, de tweede op Rondenbosch ten Noorden van Sint Gerlach en de derde op den Goudsberg tusschen Valkenburg en Ransdaal. Deze laatste "burgus" is door de zorgen van prof. Holwerda ontgraven. Rlijkens het gevonden aardewerk, heeft dit ruim twaalf bij negen meter groote fortje nog in de eerste helft der vierde eeuw een militaire bezetting gehad: ook voor Rondenbosch is door de vondst van muntstukken met de beeltenis van Keizer Constantijn, de instandhouding van dezen verdedigingsgordel tot een flink eind in de vierde eeuw onweerlegbaar aangetoond. Zoo komen wij door 't volgen van de lijn der onwraakbare steenen en metalen getuigen uit lang vervlogen eeuwen tot het tijdperk der bekeering van Limburgs bevolking door de missionarissen van Rome cv met name door den heiligen Sarbatio of Servatius.

Zelden of nooit is de levensgeschiedenis van een heilige in den loop der tijd zoo misvormd als die van Limburgs oudste geloofsverkondiger. Wat de legende van hem vertelt, weet welhaast iedere Limburger: maar wat de historie leert is heel iets anders! Sarbatio was een Armeensche leerling der Kerk van Jeruzalem: hij trok van de heilige stad, waar hij priester was gewijd, naar de verre Noordgrens van het Rijk, om daar zielen voor Christus te winnen. Maar hij kwam in deze streken geenszins terecht bij Germaansche barbaren in dierenhuiden, zooals het in religieuze optochten bij de zevenjaarlijksche heiligdomsfeesten pleegt te worden voorgesteld, maar bij welbeschaafde Gallo-romeinen, die evenwel in dezen afgelegen uithoek meestal nog heidenen waren gebleven, toen de hoofdstad reeds goeddeels voor het Christendom gewonnen was. Zijn heele leven heeft hij als een moedig soldaat van Christus op de bres gestaan tegen de ?e vijanden, die de Moederkerk destijds belaagden: de Barbaren aan de overzijde der rijksgrens, die telkens met invallen dreigden, de Arianen, die de Godheid van den Verlosser loochenden en zijn heidensche landgenooten, die vooral in het leger nog zeer talrijk waren. Dat er, ondanks de veldheer-ruzies, die haast bij iedere troonopvolging uitbraken, nog orde en rust heerschte in het onmetelijk wereldrijk, bewijzen de herhaalde zeer verre reizen, die de bisschop-missionaris ondernam. Hij reisde in zijn veertigjarig episcopaat (van 342-383) beurtelings naar Sardica in Thracië (thans Sofia in Bulgarije) en naar Rimini in Italië, waar hij op concilies de rechtzinnige Kerkleer verdedigde; hij begaf zich naar Antiochië in Klein-Azie, waar hij tevergeefs een verzoening poogde tot stand te brengen tusschen den Keizer Constantius in het Oosten en den troonpretendent Magnentius in het Westen, die door zijn soldaten tot Caesar was uitgeroepen, hij ondernam ten minste driemaal de verre reis "ad limina" om bij den Stedehouder van Christus raad en hulp te zoeken.

180 II (Slot).

Maar hij kon niet verhinderen, dat toen de Galliër Magnentius

zijn legioenen in het Zuiden van Frankrijk samentrok om aan zijn mededinger een beslissenden slag toe te brengen (die verloren werd), de Germanen aanstonds van de gunstige gelegenheid gebruik maakten om de sterk gedunde garnizoenen der Noordelijke steden aan te vallen. In het rampjaar 354 bezweek heel de Noord-Oostgrens des Rijks van Straatsburg (Argentoratum) tot Tongeren (Aduatica Tungrorum). De kazemattenlinie werd overrompeld en met den grond gelijk gemaakt. En na een maandenlang beleg werd in het jaar 355 het omsingelde Keulen tot overgave gedwongen. Natuurlijk deden de Germanen wat den Germaan eigen is: of men Ammianus Marcellimis leest 1) dan wel de "Overrompeling van België" door den journalist Mokveld 2) raadpleegt, het komt juist op hetzelfde neer: moord, brand, plundering, maagdenschennis toute la lyre! Maar dan benoemt Keizer Constantius zijn neef Juliaan tot Caesar van Gallië. Reeds het volgend jaar weet de jonge veldheer (hij telde nog geen 25 jaar!) de Germanen in een slag bij de Maas te verslaan en optrekkend langs de heirbaan door Limburg en Rijnland, de grensvesting Keulen te heroveren. Dan rukt hij met zijn legioenen langs den overkant van de Rijn naar het Zuiden en in den zomer van 357 brengt hij den Allemannen bij Straatsburg een verpletterende nederlaag toe. Weer keert hij zich naar

200 het Noorden, en in 358 vinden wij hem te Tongeren, waar hij, volgens het getuigenis van zijn geschiedschrijver, de onderwerping in ontvangst neemt van "de Franken, die wij Saliërs plegen te noemen" maar die nooit Germanen zijn geweest! Zoo was derhalve de "pax romana" weer hersteld in het bisdom van Sint Servaas door een der hardnekkigste en gevaarlijkste vijanden van het Christendom. Want het is deze Caesar Juliaan, die twee jaar later Keizer geworden, bij tijdgenoot en nageslacht berucht is geweest en gebleven als "Juliaan de Afvallige"! Wellicht is een naklank van den 205 onvermijdelijken geestesstrijd tusschen den Katholieken bisschop en den afvalligen "Führer" tot ons gekomen in de overlevering, die wil, dat Sarbatios zijn bisschopszetel naar Maastricht verplaatste onder den druk van kwaadwillige elementen in zijn oorspronkelijke residentie. Maar hoe dit ook zij een feit is het, dat de bekeering van Limburg, vier eeuwen vóór de rest van Nederland, alleen mogelijk was 210 door den invloed der Latijnsche beschaving, die deze streken reeds geheel had doordrenkt, toen ten Noorden der toenmalige Rijksgrens onze "Germaansche voorvaderen" nog rasechte wilden waren.

Men weet wellicht hoe in het jaar 406 de Wandalen als een niet te stuiten stortvloed over Gallië heenvielen en "Wandalia über alles" zingend, de eeuwenoude cultuur van 215 het keizerlijk Rome ineentrapten. Maar al werd hun Germaansch spoor gekenmerkt door puinen, bloed en tranen, zij vermochten loch niet het heilig geloof te rukken uit het hart van het wreed-verdruchte volk. Limburg bleef Katholiek en Limburg bleef zich koesteren in de zon der Latijnsche beschaving. Eeuwenlang kende het geen andere 220 schrijftaal dan het Latijn. En het is onder den dubbelen en onafscheidelijken invloed van Rome's godsdienst en Rome's hoogstaande cultuur, dat het mengelmoes van volken en rassen, die op onzen bodem in den kroes der eeuwen zijn samengesmolten, een hechte eenheid is geworden, trouw aan vorstin en vaderland, maar bovenal onverbrekkelijk verbonden aan hare geestelijke bakermat: de Kerk van Christus, wiens Stedehouder te Rome zetelt. Laat dan gerust onze volksgemeenschappers het heilige Pinksterfeest 225 misbruiken om op de "vale ouwe" hun rasverbondenheid met de Germaansche voorvaderen te vieren en zich opnieuw te dopen in de "oude tradities" – de Hemel beware ons! – van hun stam: wij Katholieke Zuiderlingen, die Gode zij dank nooit Germanen geweest zijn, blijven trouw aan de Eeuwige Stad "Rome aeterna", de Moeder der Latijnsche beschaving alle eeuwen door!

230 1) Ammianus Marcellinus (330–390) is een geschiedshrijver van het Romeinsche Rijk in den lateren Keizertijd. Zijn werk omvat 31 boeken, waarvan de laatste achttien bewaard zijn. In het veertiende boek schetst hij den krijgstoet van Juliaan tegen de Germanen in tal van belangwekkende bijzonderheden. Maar gemakkelijk leesbaar is zijn harde soldatentaal niet, en 235 wij kunnen zijn boeken niet als amusementslectuur aanbevelen"

2) "De overrompeling van België" is beschreven door L. Mokveld, oorlogscorrespondent van "De Tijd". De bundel, ervaringen als Nederlandsch journalist opgedaan tijdens een viermaandelijkch verblijf bij de Duitsche troepen in België" is in 1916 uitgegeven bij Brusses 240 Uitgeversmaatschappij te Rotterdam. Het is een beschrijving naar het leven, heet van de naald, zonder ophef, waarheidsgetrouw. En het laat zich veel gemakkelijker lezen dan Ammianus Marcellinus.

29 april 1936 **DE GELOOFSTROUW VAN KATHOLIEK LIMBURG** IN VROEGERE EEUWEN EN IN ONZE DAGEN

245 Naar aanleiding van ons dubbel-artikel over de Latijnsche beschaving maakt men ons van hooggeachte zijde twee opmerkingen, waarvan de eerste den tijdsduur geldt tusschen de bekeering van Limburg en die der rest van Nederland, welken tijdsduur wij volgens onzen zegsman wat erg ruim zouden hebben gesteld. Immers Sint Servaas werd bisschop van Tongeren omstreeks 342 en Sint Willebrord werd door Paus Sergius tot 250 bisschop van Utrecht gewijd in het jaar 695. Dit maakt dus een verschil van 353 jaren en niet van "vier eeuwen" zooals wij schreven. De opmerking is volkomen juist wat de jaarcijfers aangaat. Men vergete evenwel niet, dal St. Servaas op den bisschopszetel van Tongeren waarschijnlijk reeds enkele niet met name bekende voorgangers heeft gehad – de vrijheid der katholieke geloofsprediking werd immers in het Romeinsche 255 Rijk reeds anno 313 officieel toegestaan door het Edict van Milaan – terwijl 't daarentegen vaststaat, dat Sint Willibrord de eerste bisschop van Utrecht is geweest. Daarbij komt nog, dat het Noorden van ons land nog ruim een halve eeuw na de wijding van Sint Willebrord heidensch is gebleven, daar de Friezen, die destijds een groot deel van het tegenwoordige Holland beheerschten, zich zoo vijandig toonden tegenover 260 het Christendom, dat zij nog in 754 Sint Bonifatius, den Apostel der Germanen, bij Dokkum wreedaardig om het leven brachten. Wanneer men deze feiten nagaat, dan ziet men, dat onze schatting der tijdsruimte tusschen de bekeering van Zuid- en Noord-Nederland toch niet zoo ongemotiveerd is als zij op het eerste gezicht wellicht schijnen moge. De tweede opmerking van hooggeachte zijde meldt Limburgs geloofstrouw.

265 Is ons gewest ook in onzen tijd nog altijd even onverbreekelijk verbonden aan zijn
geestelijke bakermat, Rome, als het placht te zijn tijdens de bijna zestien eeuwen,
die sinds de komst van St. Servaas zijn verlopen? Heeft de Katholieke Kerk ook in
deze streken niet te lijden van de algemeene kwaal dezer dagen: overschatting van de
stoffelijke en lijdelijke naast onderschatting van de geestelijke en eeuwige
270 levenswaarden? En is speciaal in de mijnstreek de onwrikbare geloofseenheid van
Limburg niet aangetast door de toestrooming van een menigte andersdenkenden, zoowel
uit 't eigen land als uit den vreemde? Ziedaar een drietal vragen, die wij aan de
hand van de ons bekende cijfers en feiten zullen pogen naar best vermogen te
beantwoorden. Wat de kwaal der geloofsverslapping betreft, meenen wij, dat het thans
275 levend geslacht een rationeele vergelijking met de vorige generaties niet behoeft te
duchten. Halfslachtige en flauwhartige katholieken zijn er altijd en overal geweest
in alle oorden der wereld, dus ook in Limburg. Met name in de zestiende eeuw was de
zedelijk-godsdienstige toestand, zoowel hier als elders, veel ongunstiger dan thans.
Destijds was het zedenbederf onder de katholieken niet alleen omvangrijker, maar het
280 werd veel erger dan thans verzwegen en verdoezeld, ook door de geestelijkheid, die
zelve in betreurenswaardige mate door de moreele verslapping was aangetast. Wij
denken er niet over op schandaaljacht te gaan in de kronijken en gedenkschriften van
dien ongelukkigen tijd: hetgeen ons overigens niet de minste moeite kosten zou. Maar
wanneer men weet dat zelfs in goedgezinde en geloofstrouwe kringen stemming werd
285 gemaakt tegen het priester-coelibaat, omdat het toch niet werd onderhouden", dan zal
men begrijpen, dat het ver gekomen was met de corruptie van de zeden, ook bij "het
zout der aarde". Dat katholiek Limburg die wreedste aller beproevingen is te boven
gekomen zonder duurzame schade voor het heilig Geloof, dat in zooveel andere streken
geheel of grootendeels verloren ging, mogen wij terecht als een overtuigend bewijs
290 doen gelden voor de onwrikbare gehechtheid der bewoners van dit gewest aan den
godsdienst en de leer van Rome. Nadien is de geloofstrouw der Limburgers nog
herhaaldelijk op de proef gesteld, door Joseph II, door het Fransche Directoire, door
Napoleon en last not least door koning Willem I der Nederlanden. Maar noch in de
achttiende noch in de negentiende eeuw was er eenige sprake van zedenbederf of
295 verslapping bij den Clerus! En waar de priesters het geloovig volk voorgaan in
onbezweken standvastigheid en in reinheid van zeden, daar is het behoud van de
hoogste levenswaarden verzekerd, al blijft voor ieder onzer "lijden, strijden,
overwinnen het daaglijks wederkeerend lot".

300 Thans nog enkele woorden over de toestrooming van andersdenkenden naar ons gewest.
Daarover bestaat naar men weten zal, een nauwkeurige statistiek, die dateert uit
1930, het jaar der elfde algemeene volkstelling.
De gegevens zijn dus reeds meer dan vijf jaar oud: maar sindsdien is de toestand door
den terugkeer van een groot aantal vreemdelingen naar hun geboortegewest of hun
305 heimat-land veeleer verbeterd dan verergerd. Wij mogen dus het aantal
andersdenkenden, dat destijds ruim zes en een half percent (juist 6.55 pet.) bedroeg,
gerust als een maximum beschouwen; waaruit volgt, dat op dit oogenblik Limburg voor
circa 94 percent katholiek is! Dit zal menigeen verbazen, die alleen op de mijnstreek
pleegt te letten: immers daar is de verhouding tusschen geloofsgenooten en
310 andersdenkenden veel ongunstiger! Heerlen telde op 31 December 1930 ruim 20,
Hoensbroek bijna en Brunssum ruim 24 percent niet-katholieken, terwijl Geleen-
Lutterade slechts 14 percent andersdenkenden boekte. Alle andere gemeenten blijven
beneden dit percentage: Kerkrade heeft nog niet voluit tien en Maastricht niet meer
dan zes percent andersgeloovigen, alle "onkerkelijken" erbij inbegrepen. Het spreekt
315 vanzelf, dat heel de rest van de provincie een beeld vertoont van godsdienstige
samenhoorigheid, zooals geen ander gewest van Nederland te aanschouwen geeft. Zoo
zijn er 52 gemeenten met niet meer dan hoogstens tien andersdenkenden. En ten Noorden
van Maasbracht vindt men achttien aan elkander grenzende gemeenten op den linkeroever
der Maas met in totaal 31.386 inwoners, waarvan 31.337 katholieken! Als de twee
320 volkrijkste van de twaalf gemeenten, waar alle inwoners zonder uitzondering katholiek
zijn, noemen wij Limbricht met 2088 en Schimmert – de geboorteplaats van Mgr. Lemmens
– met 1766 inwoners. Wie deze cijferreeksen, die wij desverlangd met tal van andere
zouden kunnen aanvullen, rustig en onpartijdig nagaat, komt tot de slotsom, dat van
de invasie der andersdenkenden geen gevaar van beteekenis voor de Katholieke Kerk in
325 Limburg te duchten is. Dit gevaar is trouwens nog te geringer, omdat de godsdienstige
band, die hen samenbindt, bij uitstek zwak is en de gespletenheid van confessie bij
de Protestanten ook in ons gewest ontstellende vormen heeft aangenomen. De
Nederduitsch Hervormde Kerk, de erfgename van de voorheen beruchte Staatskerk, die
onze voorvaderen zoo bitter heeft doen lijden, besomt op het oogenblik slechts 2.91
330 percent der bevolking. En dit kleine groepje woont bijna uitsluitend onder den rook

335 der schoorsteenen van de Staatsmijnen. Overal elders is hun aantal volkomen onbeduidend. Daar schuilt dus het gevaar voor Katholiek Limburg zeer stellig niet! Waar het wèl schuilt, hebben wij reeds zoo dikwijls aangetoond, dat wij ditmaal niet opnieuw in herhaling zullen vervallen. Maar het gevaar is bekend: en er wordt met kracht gewerkt om het te bezweren. Met Gods hulp zal Limburg ook het Nationaal-Socialisme te boven komen!

22 mei 1936 **Het is onze vaste stelregel om in alle vrije kwesties gelegenheid** te geven tot n onbelemmerde discussie in onze kolommen. Immers even stellig als 't onze plicht is dwaalleeringen op godsdienstig en zedelijk gebied uit ons blad te weren, even nuttig en noodig achten /wij het rechtzinnige geloofsgenooten ter wille te zijn bij de uiteenzetting hunner meeningen, ook wanneer zij in menig opzicht van de onze verschillen. Daarom geven wij thans gaarne 't woord aan twee jeugdige voedsterlingen onzer Nijmeegsche Alma Mater – vulgo: aan twee studenten der Katholieke Universiteit – om hen in staat te stellen hun denkbeelden omtrent de Latijnsche beschaving en hare beteekenis voor ons gewest in breeden kring kenbaar te maken. Ziehier wat zij dienomtrent te vertellen hebben: Naar analogie van "de deugd in het midden" zou men ook "de waarheid in het midden" kunnen zeggen, in dezen zin dat de onwaarheid meestal haar oorsprong in een of andere overdrijving of eenzijdigheid vindt. Zoals te betreuren viel in de vervolgartikelen "De Latijnsche beschaving" in het Limburgsch Dagblad van 24 en 25 April. Schrijver daarvan zag de klassieke cultuur in Limburg in gevaar. Hij wierp zich op als haar verdediger, doodde echter bij zijn onstuimigen ijver niet slechts haar vijanden, maar ook haar bondgenooten en heel haar voedingsbodem, zoodat zijn beschermeling zelf kaal en onwennig staat in een vlakte zonder levenssappen. De klassieke kultuurschat is een groot goed en er dreigen voor haar misschien gevaren, maar dit is nog geen reden om de waarheid te verwringen. Hiermee is niets en zeker Limburg niet gediend. De indruk n.l. dien bovengenoemd artikel wekt is niet dat we ons ervoor wachten moeten cultuurgaven die ons door de eeuwen heen overgeleverd zijn, overboord te werpen, maar dat in vroeger eeuwen de Romeinen de eenige dragers van cultuur en beschaving waren, hoog verheven boven de moordende, brandende, plunderende en maagdenschennende barbaren, ook wel Germanen genoemd. Dat deze in een moordadigen stormloop die geheele beschaving met wortel en tak in ons gewest hebben uitgeroeid om er toch nog zooveel van over te laten dat de schrijver beweren kan, dat wij Limburgers de Gallo-Romeinsche beschaving thans nog ongerept hebben bewaard en nooit Germanen geweest zijn. Dat wij dus pal moeten staan tegen de Germaansche horden – in casu de Duitschers, die getuige de wereldoorlog nog even moordlustig en onbeschaafd gebleven zijn – hand in hand met onze Zuidelijke nevenstaten. Deze voorstelling nu is absoluut eenzijdig en onjuist. Bepalen we ons voorloopig tot het heden, dan is het niet te ontkennen, dat wij Limburgers evenals de Brabanders en de Hollanders Germanen zijn. De volksverhuizing heeft zeker dit gevolg gehad, dat de Germanen zijn vooruitgeschoven van de Rijn grens tot het kolenwoud, dat ongeveer samenvalt met de tegenwoordige grens tusschen Vlaanderen en Wallonië. Zelfs den meest oppervlakkigen toeschouwer moeten de lichamelijke verschillen tusschen den doorsnee Limburger en den doorsnee Waal opvallen, en niemand zal toch willen beweren dat bet algemeen beschaafd Nederlandsch, of het Limburgsen dialect Romaansche taalvormen zijn. En al bestaat er misschien bij velen nog een wantrouwen tegen al wat boven den Moerdijk ligt, al voelen vele Limburgers zich misschien niet geheel thuis, wanneer ze in Delft of Zwolle rondwandelen, in Frankrijk zullen ze zich zeker als vreemden voelen. De ondergrond van het Limburgsche volk is kerngermaansch, zooals de ondergrond van 't geheele Nederlandsche volk, van het Engelsche, Duitsche, van de Scandinavische volken Germaansch is. Wel hebben we rekening te houden met het feit, dat, tengevolge van zijn geographische ligging (Zuid-) Limburg van alle Nederlandsche gewesten het meest intensief de botsing der beide elementen, Gallo-Romeinsch en Germaansch, aan den lijve ondervonden heeft. Het grenst ten Zuiden onmiddellijk aan de Romaansch-Germaansche taalgrens, die de uiteindelijke exponent dezer wrijving tusschen Gallo-Romeinen en Germanen is. 't Gebied aan weerszijden dezer taalgrens, die zich in België ten naastebij dekt met den loop der Romeinsche heirbaan Boulogne-Keulen, was eenmaal het groote wrijvingsvlak, waarop Gallo-Romeinen en Germanen in bonte mengeling zich dooreen bewogen. Hoe verder men zich Noordwaarts van deze lijn verwijderde, hoe talrijker de Germanen en hoe geringer in aantal de Gallo-Romeinen werden. Naar het Zuiden toe echter werden de Gallo-Romeinen steeds talrijker en in gelijke mate verminderde het quantum Germanen. Wat ook vanzelfsprekend is: immers de Gallo-Romeinen drongen op van uit het Zuiden, terwijl de Germanen in de vierde eeuw na Chr. beginnen af te zakken uit het Noorden. De lijnen der beide uitstralingscentra raakten elkaar niet alleen, maar schoven ook over en door elkander, wat tot resultaat

400 gaf het bonte amalgaam, waarvan wij spraken en waartusschen zich in den loop der
eeuwen de taalgrens moest gaan afteekenen, die niets anders is dan de uitdrukking der
uiteindelijke, altijd nog betrekkelijke stabilisatie in de tegenstreving dezer beide
krachten. M.a.w. zoowel de Gallo-Romeinsche als de Germaansche invloed stieten,
zoover ze konden vooruit, tegen elkaar in. Met dezen stoot en tegenstoot was langen
tijd verbonden een schommeling der krachten, tenslotte echter trad er een
evenwichtstoestand in: de beide tegenpolen bleven hecht tegen elkaar drukken maar elk
405 behield zijn terrein. Ten Zuiden van deze raaklijn kwam 't Gallo-Romeinsche element
tot overheerschmg en slorpte al wat er aan Germaansch voorhanden was in zich op; ten
Noorden ervan kreeg het Germaansche definitief de overhand en slorpte alles wat
Gallo-Romeisch was in zich op. We vinden dus heden ten dage noch ten Zuiden der lijn n
zuiver Gallo-Romeinsche bevolking noch ten Noorden ervan n zuiver Germaansche.
410 Niettemin noemen we de bevolking ten Zuiden: Gallo-Romeinsch, omdat ze dat in
hoofdzaak is, en eveneens die ten Noorden: Germaansch, omdat ze dat in hoofdzaak en
oorspronkelijk is.

I.

Daarmee is geenszins ontkend dat beide heel wat van elkaar overgenomen
415 en dus gemeen hebben. En wat het uitwisselen van cultuurgoederen aangaat, is het
ongetwijfeld waar dat hier de Gallo-Romeinen, juist omdat zij n hoogere cultuur
bezaten, bij uitstek de gevers waren en de Germanen op de eerste plaats de
ontvangers. Maar daarom werden nog niet alle Germanen Gallo-Romeinen. Wel gebeurde
dat a.h.w. met de Germanen die ten Zuiden der tegenwoordige taalgrens zaten; zij zijn
420 opgegaan in de Galo-Romeinsche overmacht. Ten Noorden der taalgrens echter gebeurde
precies het omgekeerde: de Gallo-Romeinen die er eenmaal zaten zijn opgelost in de
Germaansche overmacht. De bevolking van Waalsch-België en Noord-Frankrijk, nam dus
Germaansch bloed op van de binnengedrongen Franken, die als zoodanig, d.w.z. als
425 Germanen – want dat waren zij – daar ten onder gingen; intusschen niet zonder hun
naamkaartje achter te laten: Frankrijk d.i. Frankenrijk, dankt zijn naam aan hen.
Omgekeerd had bij de Limburgers en Rijnlanders bloedvermenging plaats met de daar
eenmaal aanwezige Gallo-Romeinen, wat hun volksaard zeer gunstig beïnvloed heeft.
Bovendien profiteerden zij het meest van de Gallo-Romeinsche beschaving. Doch
430 niettemin zijn zij Germanen gebleven. De volken vormen zich op onnaspeurlijke wijze,
maar op een gegeven oogenblik bestaan ze en is dit bestaan niet meer te ontkennen.
Ras, taal, psychische eigenschappen, de historische en economische banden, zij allen
werken samen om n collectiviteit te vormen, die zich één voelt en dit blijven wil. De
culturen echter, geleid door het verstand, dat in diepste wezen bij alle menschen
435 gelijk is, dus ruimleeloos, breiden zich over verschillende volkeren of volksdeelen
uit zonder met volksgrenzen rekening te houden. Niet dat een cultuur op haar
veroveringstocht geen veranderingen zou ondergaan. Want ook de niet verstandelijke
elementen in den mensch, karakter, mentaliteit, smaak en zoovele andere factoren
werken aan den opbouw eener cultuur mee. En deze factoren zijn verbonden met de ziel
440 der volkeren. De Romeinen, die het licht der beschaving droegen in de duisternis van
het Noorden, waren zelve ruwe en harde landbouwers, toen zij de Grieksche beschaving
in de tweede en derde eeuw voor Chr. overnamen en deze den stempel van hun eigen zin
voor recht en hun eigen streven naar practisch nut inprentten. Zoo kreeg deze
beschaving in Frankrijk en al het land tot aan den Rijn tot Keulen toe een Gallische
445 inslag, zoodat ze met recht Gallo-Romeinsch genoemd wordt. Aan den anderen kant van
den Rijn woonden de Germanen met hun heel bijzondere volksaard en hun eigen, zij het
nog op lage trap staande, cultuur, die we vooral nog kennen uit het Germaansche
recht, dat tot ons gekomen is. In de periode van de Volksverhuizing had er nu een
uitwisseling plaats van Romeinsche en Germaansche cultuurelementen, waarin de zooveel
450 hooger staande Romeinsche beschaving het leeuwenaandeel had, doch omgevormd naar
Germaanschen volksaard. Zoo heeft ook Limburg de Latijnsche cultuurschat bewaard,
omgevormd naar de Germaansch eigen volksaard en vermengd met Germaansche
cultuurelementen. Ook in Noord-Nederland is de klassieke beschaving doorgedrongen,
maar de Germaansche factor is hier veel sterker blijven overheerschen dan, met name,
455 in Limburg. In Limburg hebben twee beschavingen elkaar doordrongen en de klassieke is
er het sterkste bewaard van alle gewesten in ons land. Hetzelfde is geschied in het
Rijnland, waartegenover het land aan de rechterzijde van deze rivier staat, welks
beschaving veel zuiverder Germaansch gebleven is. In plaats van ons gewest éénzijdig
te oriënteeren op het Zuiden en in minachting en afkeer op te voeden voor al wat niet
460 klassiek is, zou het beter zijn er den nadruk op te leggen, dat de- Nederlanden, maar
Limburg en Rijnland in bijzonder, het gebied vormen, waar twee culturen, waarop onze
Westersche beschaving rust, zich verzoenden en vereenigden. Het zijn deze zeer
elementaire begrippen, welke bij ieder die de Latijnsche beschaving en in het

bijzonder haar invloed in Limburg besladeert, bekend worden verondersteld. Wanneer men echter in plaats van de kwestie zuiver objectief te gaan beschouwen, politiek, sentiment, godsdienst en wetenschap dooreenmengt en opoffert aan een politiek standpunt, krijgt men 'n dergelijke eenzijdige voorstelling van zaken, gelijk wij signaleerden in bovengenoemde artikelen. Laten we toch niet het voorbeeld van sommigen navolgen en de geschiedenis beschouwen als n stuk boetseerklei, die ieder vormen en kneden kan zóó als hij thans in politiek of ander opzicht denkt. De wetenschap is er om de waarheid en niet om de N.S.B., de R.K. St. P. of welke andere partijen ook van propagandamateriaal te voorzien. Had de schrijver de kwestie rustiger bekeken, dan zou hij zeker niet hebben kunnen beweren, dat Franken nooit Germanen zijn geweest. Als hij hier ook maar eenige bewijs voor kon aanvoeren, zou hij gewis een der grootste ontdekkingen van de laatste eeuwen op historisch gebied hebben gedaan. De vondst van de fundamenten van eenige Romeinsche villas wijst zeker op een hoogontwikkelde beschaving van de Romeinsche kolonisten in deze streken, maar zegt niets over den cultureelen toestand van de oorspronkelijke bevolking, die waarschijnlijk op n veel lager trap van ontwikkeling heeft gestaan. En wat de vernietigende werking van de Volksverhuizing betreft, schrijver zou goed doen, het boek van den Franschen schrijver F. Lot: La Fin du Monde Antique eens door te lezen of het verslag van de rede die prof. Gosses op het zestiende Nederlandsche philologencongres gehouden heeft, waarin deze o.a. zegt: dat reeds vóór vierhonderd een vreedzame infiltratie van Germanen heeft plaats gehad, dat het Romeinsche Rijk met Germaansche soldaten tegen de Germanen dei- Volksverhuizing streed. Wij citeeren Versl. pag.:

"Een duidelijke nationale tegenstelling tusschen de Rijksbewoners en de Germanen komt maar weinig tol uiting, wel natuurlijk een gevoel van vijandschap tegen diegenen die de grenslanden plunderden en tegen hen die zich eigenmachtig en gewelddadig binnen het Rijk zochten te nestelen, Maar toch, wanneer zulke invallers zich daar eenmaal vastgezet hadden, dan ontstond weldra een passable verhouding tusschen ingeboren en vreemde indringers. Enkele aristocratische literaten mochten een zekere hautaine minachting loonen, de lagere bevolking voelde zich kennelijk behaaglijker in een staat van eenvoudige structuur onder een barbaarsch koning met zijn volgelingen, dan in het Rijk dat geen veiligheid meer gaf, topzwaar was geworden door zijn ambtelijk "apparaat en waar men weinig vrijheid meer genoot Trouwens slechts kleinere Germaansche benden hebben zich van bet keizerrijk - dat ze niet wilden vernietigen; eerst Karel de Groote heeft de keizerskroon aangenomen - meester gemaakt. Van een Volksverhuizing is dan ook eigenlijk geen sprake, geheele stammen zijn niet over den Rijn getrokken. Zoo zouden er nog meer fouten zijn op le sommen in dit door gevoel ingegeven artikel. Het is echter niet zoozeer de bedoeling- fouten aan te klagen dan wel de waarheid te toonen zonder partijdigheid en zonder de wetenschap te verpoliliseeren. Limburg is Germaansch met sterk Latijnsche inslag, geen gewest van ons land heeft deze zoo sterk bewaard als Limburg, wat voor onze provincie een geweldige cultuurschat beteekent. Deze inslag geeft den Limburger die bijzondere nuance in zijn beschaving, die de doorsnee Hollander b.v. zoo vaak mist. Dit moet ons echter niet de oogen doen sluiten voor de cultuurgoederen, die we van Germaansche zijde hebben ontvangen en ons zeker niet wegens een politieken staatsvorm een éézijdigen haat doen opvatten tegen een volk waarmee we zooveel gemeen hebben. Aan het slot van deze beschouwingen verzoeken wij den lezer zijn oordeel nog even op te schorten tot hij kennis zal hebben genomen van onze repliek in de eerstvolgende nummers van ons blad.

23 mei 1936 **Het is de jeugd gemakkelijk te vergeven, dat zij aan de omschrijving** van haar denkbeelden nog niet die nauwlettende zorg besteedt, Welke den mensch zich eerst op later leeftijd pleegt eigen te maken. Daarom verbaast het ons slechts matig, dat de lezer reeds in de eerste alinea van het lijvig gewrocht onzer Nijmeegsche vrienden, dal wij in ons vorig nummer onverkort plaatsten, op een geheel onjuiste voorstelling van onzen gedachtengang wordt onthaald. Immers dat wij "de klassieke cultuur in Limburg" bedreigd zouden meenen, is een puur verzinsel. Wij hebben in ons dubbelartikel van bijna "vier kolommen met geen enkel woord over het klassieke Rome gerept! En terecht! Immers toen de Latijnsche beschaving in onze gewesten doordrong, was de klassieke periode te Rome reeds goed en wel achter den rug. Wel kenden de bewoners dezer landen sinds Caesars zegetocht door Gallië een militaire bezetting, met Romeinsche garnizoenen, maar de vreedzame landkolonisatie begon pas in de laatste jaren der eerste eeuw na Christus, om tegen het einde der tweede eeuw het toppunt van haar bloei te bereiken. Edoch Tacitus, de Romeinsche geschiedschrijver, met wien de rij der klassieke auteurs sluit, stierf in het jaar 119; en men kan licht bevroeden, dat de invloed van zijn werken op de eerbare landbouwers in het verre Noorden van het

530 Rijk, slechts zeer beperkt van omvang en zeer gering van doordringingskracht moet
zijn geweest. Neen, met de klassieke cultuur heeft Limburg eerst voorgoed kennis
gemaakt tijdens de Renaissance, welke voor onze streken inderdaad een "volksvreemde"
beweging was, al valt haar invloed op het hooger ontwikkelde deel der natie niet te
onderschatten. Het was dan ook niet de klassieke cultuur, maar de Gallo-Romeinsche
535 beschaving, die in Limburg ruim honderd jaren heeft geheerscht. En hoe ruim zij over
onze heuvelen en valleien was verspreid, hoe torenhoog zij uitstak boven de
barbaarsheid aan de overzijde van den Rijn, bewijzen haar overblijfselen in den
bodem Van ons gewest veel beter dan lange en geleerde betoogen. Bat deze beschaving
gewelddadig is uitgeroeid, staat muurvast door de brandsporen, die bij nagenoeg alle
540 opgravingen aan den dag treden en die in den mergelsteen keer op keer hun
onuitwischaar merkteeken hebben achtergelaten. En dat ten slotte na den val van het
Keizerrijk, toch de gekerstende beschaving van Rome bleef heerschen in deze streken,
zullen we dezen jongeren toch wel niet behoeven te leeren! En daarom herhalen wij
eindconclusie, die door het betoog der jeugdige schrijvers over de "klassieke
545 cultuur" volkomen onaangetast is gebleven, en die wij in ons nummer van 25 April
formuleerden als volgt: Limburg bleef Katholiek en Limburg bleef zich koesteren in de
zon der Latijnsche beschaving. Eeuwenlang kende het geen andere schrijftaal dan het
Latijn. En het is onder den dubbelen en onafscheidelijken invloed van Rome's
godsdienst en Rome's hoogstaande cultuur, dat het mengelmoes van volken en rassen,
die op onzen bodem in den kroes der eeuwen zijn samengesmolten, een hechte eenheid is
550 geworden, trouw aan vorstin en vaderland, maar bovenal onverbrekkelijk verbonden aan
hare geestelijke bakermat: de Kerk van Christus;, wiens Stedehouder te Rome zetelt.

Tegenover de geheel verwrongen voorstelling, die de jeugdige schrijvers in den
aanvang van hun stuk ons in de schoenen pogen te schuiven, stellen zij vervolgens de
555 hunne, waarin zij "Wahrheit und Dichtung" op tamelijk handige, maar toch geenszins
ondoorzichtige wijze hebben dooreengemengd. Hun betoog komt in hoofdzaak hierop neer,
dat de huidige taalgrens tevens de rassengrens vormt en dat wij dus Germanen zijn.
Trouwens ook de Franken, die van het begin der vijfde tot het einde der negende eeuw
– in bijna vijf honderd jaren – in Gallië den toon hebben aangegeven, en die althans
560 het Noorden en Midden van het land in die mate hebben overheerscht, dat het thans nog
den naam Frankrijk draagt, waren volgens de ge?e inzenders, zonder den minsten
twijfel ras-echte Germanen! En zij zijn van deze "waarheid" zoo vast dat zij hare
ontkenning al bij voorbaat signaleeren als "een der grootste ontdekkingen der laatste
eeuwen op historisch gebied". Daarentegen verlagen zij de volksverhuizing, met haar
565 verwoestende en vernielende gevolgen. 't een soort vreedzame penetratie, die althans
de lagere bevolking niet onwelgevallig was: trouwens – zoo stellen zij het voor –
"slechts kleinere Germaansche benden hebben zich van het (Romeinsch) Keizerrijk
meester gemaakt". En dan volgt hun eindconclusie: "Limburg is Germaansch met sterk
Latijnschen inslag", vergezeld van de welgemeende waarschuwing tegen volkshaat
570 "wegens den politieken staatsvorm" in het Derde Rijk.

Geschiedenis is stellig niet uitsluitend een opeenvolging van feiten en jaartallen.
Maar al mag, vooral bij het schrijven der beschavingsgeschiedenis van landen en
volken, de geest, die uit de historische gegevens spreekt, en die het feitelijk
575 gebeuren bezielt en levend maakt, nooit worden verwaarloosd, toch vormen de feiten en
niet de fantasieën den eenig juiste en eenig deugdelijken grondslag, waarop de
historicus te bouwen heeft. En nu zal het onzen lezers ongetwijfeld hebben getroffen,
dat het lijvig document van onze beide jonge Nijmegenaren overvloeit van beweringen
en beschouwingen, maar volkomen is verstoken van alle feitenmateriaal. T)e huidige
580 snreektaal in Limburg is het eenig feit, waarop zij zich tot slaving hunner
gerrnanophiele stellingen beroepen. Al aar verder zoeken wij tevergeefs naar eenig
positief gegeven en eenig jaartal! Het zij ons dus vergund het geheugen der geachte
inzenders even op te frisschen en hun de geschiedenis van deze streken ten tijde der
volksverhuizing voor oogen te stellen. Wij vatten derhalve den draad van ons verhaal
585 weer op, waar wij hem aan het slot van on* artikel d.d. 25 April afbraken: bij den
inval der Vandalen of Wandalen in het jaar 406 Onzes Heeren. En dan zien wij, dat
deze "kleine Germanenbende", die uit het stroomgebied van de Oder afkomstig was, niet
alleen in onze streken de Romeinsche vestingen, Coriovalhim. Maastricht en Tongeren,
met den grond gelijk maakte, maar heet Gallië te vuur en te zwaard verwoestte, en
590 aldoor vernielend en plunderend tot :n Spanje doordrong! Hier werd zij acht jaren
later in haar vaart gestuit, door de Romeinen met den steun der Westgothen verslagen
en ten slotte tot in Gallicië teruggedrongen. Maar in 428 ondernamen de Vandalen 'n
tweeden plundertocht in 't meer en meer vervallen Romeinsche Rijk. Wederom trokken
2,ij door Pannonië (thans Hongarije). Rhetia en Gallië naar Spanje, war.ma zij twee

595 jaren later overstaken naar Afrika, vanwaar zij alle kuststreken der Middellandsche
Zee met hun roof- en strooptochten onveilig maakten. Hoe het verder met hen ging en
hoe een eeuw later aan hun volksbestaan een bloedig einde kwam, ligt buiten het kader
van dit artikel. Maar dat de voorstelling van een vreedzame penetratie door "kleinere
600 benden Germanen" tegenover dergelijke brutale feiten in het niet zinkt, dit zullen
onze jeugdige Germanophielen thans wellicht zelf begrijpen. Wat er na den doortocht
dezer woeste horden van de oorspronkelijke bevolking in Limburg en Noord-Brabant
overbleef, laat zich beter vermoeden dan beschrijven. Want om het naar waarheid te
beschrijven, moesten er hetzij betrouwbare geschiedbronnen, hetzij overblijfselen in
den bodem voorhanden zijn. En beide ontbreken zoo volkomen, dal prof. Holwerda, op
605 blz. 171 van zijn standaardwerk over "Nederlands vroegste geschiedenis" terecht kan
zeggen, "dat hier een toestand van verlatenheid zal zijn ingetreden". Inderdaad er
bestaat voor heel de vijfde eeuw niets dan een volksverlevering, die een reeks
opvolgers van Sint Servaes noemt, of hun namen misschien later heeft verzonnen om de
610 pijnlijke leemte in het Episcopaat van Limburg aan te vullen. 1) Deze laatste
veronderstelling wint aan waarschijnlijkheid, als wij nagaan, hoe de vernielende
rooftocht der Wandalen neg geen halve eeuw later werd gevolgd door den nog
ontzettenden storm der Hunnen onder hun hoofdman Hetzel of Attila. Deze "kleine
bende" was intusschen niet van Germaanschen, maar volgens het eenparig getuigenis der
615 Christenvolken dier dagen vrijwel onverschillig was, of zij door de Germaansche kat
dan wel door den Mongoolschen kater werden gebeten. Men weet, dat door de
samenwerking van Franken en Romeinen, wier veldheer Aëtius tol opperbevelhebber der
verbonden troepen werd aangesteld, deze voorloopers der Bolsjewiki in het Magedal bij
Chaloras vernietigend werden verslagen in het jaar 451 na Christus. Hoeveel
620 oorspronkelijke "inboorlingen" er na dien dubbelen orkaan van vuur en staal nog
overbleven in dit voorheen zoo Moeiende geweest, waar (niet alleen enkele villas, maar
heele dorpen met deels weelderige van steen gebouwde, deels eenvoudige van hout en
leem opgetrokken boerderijen, van de Latijnsche cultuur getuigden, en waar St.
Servaes aan 't hoofd stond van een geloovig Christenvolk, dit valt thans onmogelijk
625 meer na te gaan. Maar dat er ondanks alles een aantal Gallo-Romeinen het leven moeten
hebben afgebracht, dit blijkt uit de moeite, die de Franken zich op 't laatst der
vijfde eeuw hebben getroost, om deze gewesten wederom voor de Latijnsche beschaving
te winnen. En hiermede zijn wij gekomen aan het kernpunt van ons betoog, den
oorsprong der Franken, waarover wij in het volgend nummer een aantal interessante
630 bijzonderheden ten baste hopen te geven.

1) Als opvolgers van St. Servaes worden in de "Acta Sanctorum" genoemd: St. Agricola, St.
Ursinicus, St. Designatus, St. Renatus, St. Supplicius, St. Quirillus, St. Eucherus en St.
Falco. Maar aangezien verdere levensbijzonderheden ofwel geheel of zuiver legendarisch zijn,
635 brengt deze nomenclatuur ons niet veel verder.

25 mei 1936 **In ons vorig artikel hebben wij gezien, dal door de invallen**
van Vandalen en Hunnen de Latijnsche beschaving in dit gewest werd uitgeroeid en dat
de streken waardoor de "Gccsci Gods" zijn weg had genomen, als nagenoeg verlaten
640 oorden achterbleven, zooals mede blijkt uit de afwezigheid van overblijfselen in den
bodem. Wij zagen ten slotte, dat aan die verlatenheid ten einde kwam, toen in het
jaar 491 de Franken vanuit het Zuiden Limburg bereikten en bezetten. De schrijver,
die ons dit verhaalt, is St. Gregorius van Tours, die in de tweede helft der volgen,
de eeuw de geschiedenis van de Franken in het Latijn heeft geschreven. Deze H.
645 Bisschop werd in het jaar 540 geboren en in 573 bekleed met de episcopale
waardigheid, die hij behield tot 594, het jaar van zijn dood. Naast zijn "Historia
Francorum" in twaalf boeken bezitten wij van hem nog eenige andere werken, waaronder
vooral op den voorgrond treedt "De Gloria Confessorum", dat evenals 't eerste voor de
geschiedenis van deze streken in de zesde eeuw na Christus van overwegend belang is.
650 En nu is het heel merkwaardig, dat deze gezaghebbende schrijver de bakermat zijner
volksgeenooten eenszins in het Noorden, maar veeleer in het Zuid-Oosten zoekt.
Volgens "de meening van velen" zoo schrijft hij, "zijn de Franken afkomstig van
Pannonië" (d.i. de Hongaarsche laagvlakte). Nu zou wellicht aan deze meening geen
doorslaande beteekenis zijn te hechten, wanneer zij niet volkomen werd gedekt door de
655 "stille getuigen", die in de graven van dezen volksstam bij menigte zijn gevonden. En
hier ontmoeten wij wederom den onvermoeiden vorscher van "Nederlands vroegste
geschiedenis", prof. dr. J. H. Holwerda. Het zal wel aan de luchthartigheid der jeugd
zijn toe te schrijven, dat onze beide Nijmegenaren dit werk niet geraadpleegd hebben,
alvorens zij naar de pen grepen om de Germaansche afkomst der Franken als een
660 onbetwistbaar feit te boekstaven. Wij hadden toch reeds in ons eerste artikel over de

Latijnsche beschaving met gepasten aandrang naar dezen voortreffelijken kenner der Oudheid verwezen. Hadden de jeugdige inzenders aan dezen aandrang gevolg gegeven dan zouden zij in dit reeds achttien jaar geleden verschenen werk de "ontdekking" hebben gedaan, dat er, gezien de onloochenbare bewijskracht der menigvuldige vondsten uit dit tijdperk, van het beweerde Germanendom der Franken nagenoeg niets overblijft.

Prof. Holwerda begint het achttiende hoofdstuk van zijn bronnenstudie met een uiteenzetting van de heerschende opvatting omtrent de herkomst der Franken, zooals zij in alle grootere en kleinere geschiedenisboeken en boekjes te vinden is. De Franken zouden ten Noorden en Noordoosten van den Beneden-Rijn hebben gewoond en daar een bond hebben gevormd, die zich meer en meer uitbreidde, totdat alle Germaansche stammen, die in deze streek woonden erin waren opgelost. Twee hoofdgroepen worden in dezen Frankenbond onderscheiden, de Ripuariërs, bewoners van den rechter Rijnsoever, en de Saliërs, die in ons land een belangrijke rol zouden hebben gespeeld en die afkomstig geweest zouden zijn uit Salland in Overijssel, vanwaar zij meer en meer naar het Zuiden zouden zijn opgedrongen, gelokt door den rijkdom der Gallo-Romeinsche gewesten. Van onze streken zou dus de Frankeuslorm zijn uitgegaan, die de Romeinsche macht in Gallië vernietigde. "De hier gegeven voorstelling (vervolgt de schrijver) bevat zeker voor niemand iets nieuws, maar bevat zij ook de waarheid? – Wanneer we in onze bij uitstek Frankische streken, in Noord-Brabant of in de Betuwe, rondzien naar de overblijfselen der Frankische cultuur, dan vinden we NIETS!" Maar elders hebben de oudheidkundigen des Ie meer gevonden! "Immers het is reeds meer dan twee eeuwen geleden, dat te Doornik dat merkwaardige koningsgraf werd opgedolven met zijn rijkdom aan bijgaven, goud, edelsteenen, wapenen, sieraden en wat al niet, waarin een gouden vingerring met het zegel "Childerici regis" bewees, dat het de rustplaatst was, van dien in het jaar 481 gestorven Frankenvorst. "En diezelfde karakteristieke voorwerpen, wapenen, versierselen, aardewerk en glas, alles even eigenaardig en ontwijfelbaar te herkennen, werden nu ook sindsdien in bijna overstelpende massa teruggevonden in de uitgestrekte grafvelden van Noord-Frankrijk en België of langs den Midden-Rijn". (blz. 164). En dan gaat de hooggeleerde, aan de hand der verschillende geschiedbronnen zorgvuldig na, wat er in de oude schrijvers omtrent de Franken wordt vermeld. Vervolgens verwijst de auteur zoowel naar den Duitscher Brenner, dien hij "den besten kenner der Frankische cultuur" noemt, als naar den 111. Franschman Fustel de Coulanges en besluit dan kort en krachtig: "Na onze kennismaking met de teksten der Latijnsche schrijvers gaven wij er de voorkeur aan, met de woorden van een bekend historicus te doen uitkomen, hoe onze historische voorstellingen betreffende de Franken, ze mogen dan nog zoozeer als dogma zijn aangenomen, volkomen op losse schroeven staan, hoe die verovering van Gallië door een Frankisch volk, hoe de vorming van een Frankenbond in onze gewesten en de vestiging dier Franken in ons vaderland, hoe dat alles niet anders is dan een product van moderne historische fantasie*, (blz. 109. En nu volgt op blz. 170 een citaat, dat wij zeer speciaal in de aandacht van onze Nijmeegsche vrienden aanbevelen: "Dat hier in deze streken een dialect wordt gesproken, hetwelk onze taalgeleerden gewoon zijn Frankisch te noemen, beteekent in dit opzicht niets, zoolang niet bewezen is, dat deze naam terecht aan dit taalverschijnsel wordt gegeven en dat de bevolking, die deze taal het eerst sprak, niet ófwel reeds lang vóór de vijfde eeuw, ofwel pas lang daarna naar deze streken is gekomen". Mogen de geachte inzenders hieruit leeren, dat taalgeleerdheid een heel mooie wetenschap is, maar dat zij voor de geschiedenis slechts betrekkelijke beteekenis heeft. Wie zich deze waarheid helder voor oogen stelt is reeds een heel cindweegs op den goeden weg!

Maar wanneer de Franken dus geen "Nordische Menschen" waren, waar kwamen zij met hun eigenaardige cultuurvormen dan vandaan? Ook hierop geeft prof. Holwerda een duidelijk en onomwonden antwoord: zij kwamen uit het Zuid-Oosten van Europa en met name van de oevers der Zwarte Zee. "Daar in Zuid-Rusland en verder in de landen ten Noorden van den Balkan, in de vlakten van Hongarije, het oude Pannonië, ligt de bakermat van wat in de Frankische beschaving zoo karakteristiek is", (blz. 185.) Wij kunnen de bewijsvoering van den Leidschen hoogleeraar, die een twintigtal bladzijden van zijn boek heeft gewijd aan de beschrijving en vergelijking van talrijke voor en na ontdekte culturresten op den verren en langdurigen weg, dien de Franken hebben gevolgd bij hun trek van de boorden der Zwarte Zee tot aan de oevers der Seine en Loire, onmogelijk in bijzonderheden weergeven: wij verwijzen belangstellenden naar het interessant en met tal van fotos geïllustreerd werk, dat in iedere goede bibliotheek te vinden is. Maar dit zullen onze jeugdige opposenten wel reeds hebben begrepen, dat juist een rustige en welbezonnen geschiedbeschouwing den verstandigen onderzoeker moet brengen tot de erkenning, dat de Franken, hoewel zij zeer stellig

730 geen raszuivere Scythen (Zuid-Rusland heette destijds Scythië) of Hongaren waren, toch allermintst Germanen genoemd morgen worden. Dit wordt ten overvloede nog bevestigd door het onderzoek der schedels van een blijkens de bijgaven ontwijfelbaar Frankisch grafveld in de buurt van Katwijk. De anthropoloog Dr. Sasse, die dit onderzoek met wetenschappelijke nauwgezetheid verrichtte, sprak er destijds in de Oudheidkundige Mededeelingen van het Rijksmuseum van Oudheden (deel V) zijn teleurstelling over uit, "dat de gevonden schedeltypen zulk een mengeling van rassen vertoonden". Geen wonder! zegt prof. Holwerda: "immers de historie had hem geleerd in 735 de Franken rasechte Germanen uit het Noorden te zien!" Maar hij kwam tot de conclusie, dat er van de typische kenmerken "des Nordischen Menschen" bij de Franken weinig of niets te bespeuren viel Wij eindigen voor ditmaal met een welgemeende raad aan onze Nijmeegsche vrienden. Het is heden ten dage een minder prettige gewoonte der jongeren om over de wetenschap dei ouderen geringschattend te denken en te spreken. 740 Men proeft deze geringschatting uit de wijze, waarop zij al te dikwijls over het werk der grijsheid den staf pogen te breken. Maar wanneer zij zelf aan den arbeid tijgen, dan blijkt gewoonlijk al spoedig, dat de jeugdgebreken van lichtvaardigheid, onbezonnenheid en tekort aan ernstige studie hun leelijke parten spelen. En daarom is dit ons gratis advies aan de jonge Nijmegenaren: begint eerst met een 745 wetenschappelijk onderzoek van Limburgs geschiedenis. Bepaalt u niet tot de vluchtige kennis, die het oppervlakkig lezen van bladen en tijdschriften als "De Dietsche Gedachte" en meer dergelijke tendenz-periodieken u verschaffen kan. Maar raadpleegt ernstige en degelijke schrijvers en oudheidsvorschers; en tracht niet van de studie een soort amusementslectuur te maken. Dan zult gij in staat zijn tot een rustig, 750 bezonken en wèl gedocumenteerd oordeel over de Latijnsche beschaving in Limburg. En dan zal het schrijver dezès een eer en een genoegen zijn nogmaals met u van gedachten te wisselen.

26 mei 1936 **Wij vragen den dezer verontschuldiging voor den onbehoorlijken omvang** 755 van onze repliek aan het adres der jeugdige inzenders uit Nijmegen, die ten onrechte hebben getracht te Latijnsche beschaving van Limburg te beknabbelen en aan de Frankische cultuur een Germaanschen oorsprong toe te dichten. Doch wij achten de juiste kennis van Limburgs verleden van te groote beteekenis voor het huidig geslacht, om haar te laten bedelven "ader de waandenkebeelden van een door 760 "volksvreemde Wissenschaft" misvormde geschiedkunde. Daarom zij het ons vergund in dit laatste artikel onzer nieuwe serie nog een beknopt overzicht te geven van de historie dezer streken tijdens het bewind der Frankische koningen. De eerste, die hier na de vernielende stormen van Vandalen en Hunnen weer vasten voet kreeg, was de beroemde koning Clovis, wiens doop op Kerstdag van het jaar 493 een nieuw tijdperk 765 opende in de ontwikkeling van het Gallische Christendom. Men weet, hoe deze koning in het jaar 481 zijn vader Clilderik, van wiens beroemd koningsgraf te Doornik wij in ons vorig artikel gewag maakten, in het bewind opvolgde en hoe lui hen jaar later – dus nog vóór zijn bekeerling – de Frankische heerschappij in het land der Tongeren vestigde. Op welken lagen trap van cultuur de weinige inboorlingen, die de gruwelen 770 der Germaansche en Mongoolsche invasie hadden overleefd, hun armzalig leven in deze streken sleten, blijkt niet alleen uit de nagenoeg geheele afwezigheid van overblijfselen uit dit tijdperk, maar niet minder uit een beroemde passage in het werk "De Gloria confessorum" van St. Gregorius van Tours (540–594). Ziehier wat wij 775 in dit werk lezen over den staat van verval, waarin het graf van Limburgs heiligen bisschop Servatius werd aangetroffen, door zijn opvolger in de zesde eeuw, Sint Monulfus: "Herhaaldelijk hadden de geloovigen van houten balken en planken een kapel gebouwd, die echter telkens, hetzij door stormen werd vernield, ofwel vanzelf ineenstortte. Maar toen na verloop van tijd Monulfus bisschop werd van deze stad (Maastricht) bouwde hij ter eere van zijn roemrijken voorganger een grooten tempel, 780 dien bij rijk versierde en waarin hij met veel praal en luister het gebeente van den heilige liet overbrengen." (Gapul LXXII) 1) Dit dit merkwaardige citaat, dat uit het laatst der zesde eeuw dagteekent, valt velerlei te leeren: ten eerste, dat omstreeks zestig jaar na de komst der Franken "in het land van Tongeren", op de plek van het tweemaal verwoeste Maastricht, reeds weder een nederzetting was ontstaan, die met wat 785 goeden wil een "stad" genoemd kon worden; ten tweede, dat ondanks de verwoestende stormen der volksverhuizing, de heugenis aan den eersten bisschop van Tricht nog geenszins verloren was gegaan; ten derde, dat derhalve ondanks alles "Limburg zich bleef koesteren in de zon der Latijnsche beschaving", zooals wij terecht mochten schrijven in ons nummer van 25 April; ten vierde, dat in het midden der zesde eeuw 790 deze beschaving reeds zulke vorderingen had gemaakt bij de betrekkelijk kort geleden bekeerde Franken, dat de zoon van een hunner edellieden tot bisschop kon worden gewijd en de kroon der heiligheid wist te verwerven, en ten vijfde, dat tegelijk met

het veld winnen van Rome's invloed ook de cultuur zich wederom dermate verhief, dat door den bouw van een grooten en rijk versierden tempel op het graf van St. Servaas, opnieuw getuigenis werd gegeven van de levenwekkende kracht der onafscheidelijke tweelingzusters: de Katholieke Kerk en de religieuze kunst!

Buiten den invloed van het verwoestende Germanendom, kon de Latijnsche beschaving zich in den loop der drie volgende eeuwen zegenrijk ontplooiën te midden van een bevolking, die ongetwijfeld uit tal van ongelijksoortige elementen was samengesteld, en waarin de afstammelingen der Eburonen zich hadden vermengd met de Romeinsche kolonisten, met enkele achtergebleven volksverhuizers en met de allesbehalve raszuivere Franken, maar die weder oplook als ten bloem na een onweersbui, zoodra zij opnieuw werd gekoesterd door de geesteswarmte van den godsdienst en de cultuur van Rome. Nog eenmaal in Limburgs geschiedenis is die cultuur met vernietiging bedreigd. En weer waen bet de Germanen, die brand en plundering, dood en verderf brachten in deze vreedzame oorden. "furore Normannorum, libera nos Domine"²⁾ zongen de vrome scharen, wanneer zij ter Kruisprocessie trokken en evenals heden ten dage de van alle Heiligen langs straten en pleinen, velden en beemden deden weergalmen. Hoe deze nieuwe en vermeerderde editie van «en ouden furor Teutonicus deze streken heeft geteisterd, bewijst het veelzeggend feit, dat er uit den Frankischen Ghristentijd, die in dit gewest ruim drie eeuwen heeft geduurd, geen enkel monument is overgebleven, hoewel het voorbeeld van St. Monulfus ongetwijfeld wijd en zijd navolging heeft gevonden. Evenmin als de Vandalen of de Hunnen hebben de Noormannen ook maar één kerk of één hoeve op hun verwoestenden weg gespaard En toen graaf Arnolf bij de Dyle in 951 eindelijk den storm had bezworen, kon de Latijnsche beschaving opnieuw gaan opbouwen, wat de Germaansche vernielzucht had neergebrand. Zie, wanneer men aan de hand der geschiedenis deze reeks vaststaande hoofdfacten uit Limburgs verleden nagaat, dan heeft men toch het volle recht om zich te verbazen over het onberedeneerd napraten van de tastbare fabelleer uit het Derde Rijk omtrent een "Nordisch ras" met een "eigen volksaard", waardoor niet alleen Pruisen of Pommeren, maar ook Noorden Zuid-Nederland gelukkig zou zijn gemaakt met de weldaden van een edelaardig karakter en een hoogstaande cultuur. Dat de N.S.B, zulke dwaasheden na papegaait, valt licht te begrijpen en dus gemakkelijk te vergeven. Zij is nu eenmaal de spreektrumpet van het "rasecht" Nationaal-Socialisme. Maar dat Katholieke jongelui van goeden huize zich in die mate laten bedotten door den valschen waan van de Duitsche wetenschap, dat zij zulke Germaansche bakersprookjes met geloovige gezichten navertellen, zie, dat noemen wij een uiterst veeg teeken des tijds. Natuurlijk mogen wij geen "haat opvatten" tegen onze taalverwante geloofsbroeders in het Rijnland, die op het oogenblik hun gehechtheid aan den godsdienst en de beschaving van Rome met de vervolging en de foltering van de besten hunner priesters en voormannen moeten boeten. Maar het "politieke systeem", dat thans in het Derde Rijk heerscht, mogen en moeten wij verfoeien met al de kracht onzer ziel. Want dit systeem is onverbrekkelijk gekoppeld aan een wereldbeschouwing, die de gevaarlijkste ketterij propageert, waarmee de Kerk Gods in haar eeuwenheugend bestaan ooit heeft te kampen gehad. Laten onze jonge vrienden uit Nijmegen zich op dit vraagstuk dus nog eens goed bezinnen en vlijtig de geschiedbronnen naspeuren. Ongetwijfeld is de wetenschap er om de waarheid en niet om een of andere partij van propagandamateriaal te voorzien. Maar de waarheid zetelt op den stoel van St. Petrus te Rome, vanwaar eerst de Gallo-Romeinsche en later de gekerstende beschaving uitging op haar heilzamen weg naar dit gewest. Laten wij Katholieken ons dus niet verblinden door rassenwaan en pseudo-geleerdheid, maar al onze krachten inspannen tot ongerept behoud van deze beschaving, die thans opnieuw door een Germanen-horde van "Nordische Menschen" wordt bedreigd. En laten wij zonder voorbehoud onze Bisschoppen volgen op den weg, dien zij ons nogmaals hebben gewezen en die niet voert naar het Germanendom, maar naar het "Roma aeterna" de eeuwige woonstede van de Latijnsche beschaving en den zetel van het ware en onverwoestbare Christendom.

1) Men vindt dit citaat o.m. in het interessant werk van Mgr. Fr. Bock, Kanunnik te Aken en Kapelaan Willemsen, schatbewaarder van St. Servaas te Maastricht, waarin zij de geschiedenis der "Antiquités sacrées" in de beide oude Kapittelkerken (St. Servaas en O. L. Vrouw) breedvoerig hebben beschreven en rijk geïllustreerd (Jos. Bussel, 1873).

2) Vertaling: "Van de woede der Noormannen, verlos ons Heer."

17 juni 1936 **Van de beide Nijmeegsche studenten, die reeds eerder aan het woord** waren in ons blad, ontvingen we het volgend schrijven:
Vooraf zij opgemerkt dat het hierna volgende verweerschrift op de drie artikelen van redactiewege in dit dagblad d.d. 23, 25 en 26 Mei 1.1. verschenen, uiterst beknopt

is, aangezien de redactie onze plaatsruimte beperkte.

860 Ter zake: Wanneer ons artikel d.d. 22 Mei sprak van "klassieke cultuur" en het redactionele artikel d.d. 23 Mei spreekt van de "klassieke periode te Rome", dan weet elk gymnasiast, dat "klassiek" in de tweede uitdrukking iets anders beteekent dan in de eerste. Door dit beleekenisonderscheid te negeeren kon onze opponent zich schuldig maken aan 'n misleidend woordgegoochcl. Wij herhalen ons bezwaar tegen den

865 schrijver, dat hij de complexe verschijnselen van volksverhuizing en ondergang van het West-Romeinsche rijk eenzijdig en simplistisch voorstelt en daardoor een verkeerde indruk wekt bij lezers die iot zelfstandig oordelen in casu niet in staat zijn. Wij verwijzen naar Tijdschrift voor Geschiedenis afl. 1, 1936, pag. 5-42. Behalve zijn eigen meening geeft Prof. Gosses daar (vooral pag. 7-13) uitspraken o.a.

870 van den Franschen Fustel de Coulanges en F. Lot, van de groote Belgische historicus Pirenne en van bisschop Salvianus. Wie zal hèn van "germanophilie" beschuldigen? Romantisch maar wetenschappelijk onhoudbaar zijn o.a. schrijvers opvattingen van de Germanen buiten de Romeinsche rijksgrens als "rasechte wilden", zijn voorstelling alsof de Germaneninvasies alleen maar begonnen zouden zijn om een Germaanschen verwoestingsdrang voedsel te verschaffen. Opponent maakt zich schuldig aan een

875 bijzonder gevaarlijk soort cultuur-bolsjewisme, door op meer dan één plaats culturen of volken "gewelddadig" ie laten "uitroeien", om achteraf ze toch weer als realiteit in zijn betoog te betrekken. Zoo eenvoudig is de geschiedenis niet en een zuiver gewelddadigen dood zijn maar weinig culturen en volken gestorven. Ook het West-Romeinsche Rijk "est mort de maladie interne" gelijk de Franschman F. Lot zegt. Ten onrechte meent opponent dat ons bewijs dat de Limburgers Germanen van oorsprong zijn, zou steunen op het betoog "dat de huidige taalgrens tevens de rassengrens vormt". Dit laatste betoogden wij nergens, wél dat de Romaansch-Germaansche taalgrens de grens vormt tusschen Romanen en Germanen; en dit is wat anders. Welke onwetenschappelijke

885 opvatting van "ras en van "Germaansch" den schrijver moet voorzweven, laat zich slechts vermoeden. We vreezen dat hij Germanen = Duitschers of misschien wel = Nazis stelt. Ten overvloedige brengt opponent de Noormannen ter sprake, maar alweer eenzijdig vanuit een onhistorisch standpunt. Een enkele uitspraak van een vakhistoricus kan hem misschien te denken geven: "Onze West-Indische Compagnie in de 17de eeuw vertoont nog

890 duidelijk het dubbel aanzicht van een handelsvennootschap en een kapercompagnie", (prof. Gosses). Dat ook in de journalistiek een andere geschiedenisvoorstelling mogelijk is omtrent Germanen, Noormannen, enz., bewijst een artikel "Germaan en Romein" in de Nieuwe Eeuw van 12 Mei, door Sapiens. De Frankenkwestie: Blijkens Caesar "de Bello Gallico" 11, 4 stamden de meeste "Belgae" van de Germanen aan de

895 overzijde van de Rijn af. De Galliërs die vroeger dit land bewoonden hadden zij verdreven. Het tegenwoordige België werd dus door eventueel achtergebleven Galliërs bewoond en door de binnengedrongen Germanen, die van het Noorden en het Oosten waren komen opzetten. En eenige regels verder noemt Caesar de Germaansche stammen: Condrun, Eburones, Caerosi en Paemoni, die blijkens verdere berichten van hem en anderen ongeveer het gebied van Belgisch Limburg, Nederlandsch Limburg en het gebied tusschen

900 Maas en Rijn moeten hebben bewoond. En Tacitus spreekt van de Germaansche Tungri, die hun centrum in het tegenwoordige Tongeren hadden. Met de Betuwe en Zuid-Holland is Zuid-Limburg het eenige deel van Nederland dat een Romeinsche kolonisatie heeft gekend. Deze duurde van plan. 100 art Chr. plm. 200 na Chr., als de bloei der

905 Romeinsche cultuur hier afgeloopen is, Germaansche benden overstromen dan telkens weer Limburg en de rust voor de kolonisatie was voorbij. Alleen bezuiden de lijn Maastricht-Heerlen blijft Romeinsche invloed. Reeds plm. 300 na Chr. hebben de Romeinen alles ten Noorden dier lijn definitief opgegeven. Wat er tijdens de vierde eeuw en de volksverhuizing met Limburg gebeurde is onbekend. Zeker is in elk geval,

910 dat na het verdwijnen der Romeinsche kolonisten, slechts Germaansche elementen aan de bevolking van Limburg zijn toegevoegd daar uit alle klassieke schrijvers van dien tijd (Ammianus Marcellinus, de Panegyrici, Zosimus e.a.) blijkt, dat de Germanen en met name de Franken het gebied ten Noorden van den weg Keulen-Boulogne overstroonden. In 358 blijken de Saliërs reeds geruimen tijd in Toxandrie (ongeveer 't tegenwoordige

915 Noord-Brabant) te wonen. Uit de citaten door opponent aangehaald uil hetwerk van prof. Holwerda is niet te bewijzen dat de Franken geen Germanen zouden zijn geweest, alléén dat vele cultuurelementen in de beschaving der Franken ontleend zijn aan Oostersche volkeren als Scythen en Sarmaten. Volk en cultuur zijn géén begrippen die elkaar geographisch dekken. De Franken hebben het tot een vrij hooge cultuurvorm gebracht waai ze een groot deel der Romeinsche beschaving hebben "kunnen overnemen, n.l. in Wallonië, maar ook in W.-Vlaanderen en N.-Frankrijk. Hierbij hebben ze tegelijkertijd cultureele elementen opgenomen van de genoemde Oostersche volken en wel door bemiddeling der Gothen. Een machtige cultuurstroom gaat n.l. in de 4de eeuw van Oost naar West. Zoo is ook het optreden van. den H. Servatius (een Armeniër!) in

925 Limburg te verklaren, (cf. prof. van Ginniken: "Onverwachte oud-Nederlandsche
aansluitingen", in Onze Taaltuin 1933, pag. 1-18). Opponent laat het voorkomen alsof
wij aan 't werk van prof. Holwerda in 1918 verschenen, niet voldoende aandacht hadden
geschonken. We kunnen hem slechts antwoorden, dat in 1925 van genoemd werk een tweede
930 druk verschenen is, die blijkens de voorrede als het ware een geheel nieuw boek
geworden is. Hierin noemt prof. Holwerda op pag. 248 de Franken uitdrukkelijk
Germanen, waarmee het heele betoog van opponent vervalft. De Germaansche oorsprong der
Franken wordt trouwens door geen enkel serieus historicus en allermintst door de
Franschen (F. Lot, G. Kurtih, Fustel de Coulanges) betwijfeld. De benden van koning
Clovis, die in 491 van uit het Zuiden Limburg bezetten, stieten daar op een
935 Germaansche bevolking; de Franken zelf van Clovis waren toen zeker nog niet tot
Gallo-Romeinen omgevormd. Maar afgezien daarvan, de troepen van Clovis waren klein en
volksverhuizingen hadden onder hem niet plaats. Mochten er dus ook al Gallo-Romeinen
of geromaniseerde Franken zijn meegekomen en gebleven, dan zijn die door hun gering
aantal in de Germanen opgegaan, (t omgekeerde proces ten Z. der taalgrens). Ze
940 brachten echter de overgenomen Romeinsche beschaving gemengd met Frankische elementen
mee en deze juist kreeg om verschillende redenen (Maas als verkeersweg, Tongeren
later Maastricht bisschopszetel, ondergrond der Romeinsche kolonisatie) een zeer
grooten invloed in Z.-Limburg. Heel beknopt is hiermee aangetoond 1) dat opponent ten
onrechte de Germaansche oorsprong der Franken en a fortiori der Limburgers bestreed,
945 en 2) de juiste plaats welke de Latijnsche beschaving in ons gewest inneemt.
Te betreuren is dat opponent in zijn artikel van 26 Mei weer kwesties aanroert die
niet ter zake zijn. Waartoe uitweidingen over Derde Rijk. N.S.B., uitdrukkingen als
"nordisch ras", "Germaansche bakersprookjes", "volksvreemde Wetenschap" (sic) en de
phrase over "Katholieke jongelui, enz?" Dit alles dient om bij den lezer vermoedens
950 te wekken, die nu eenmaal ongerijmd zijn. De passage over het kerkelijk leergezag
kan, waar dit Gezag nooit uitspraak deed over al of niet Germaan-zijn van Franken of
Limburgers, nog slechts meer onverantwoorde associaties kweken. Voor deze
journalistieke methode kunnen wij geen eerbied hebben. Ook getuigt het niet van
bijzondere fijngevoeligheid, dat opponent meent ons goede raad te moeten geven voor
955 onze wetenschappelijke vorming, waar hij toch kon weten dat dit de Nijmeegsche
Universiteit beter toevertrouwd moet zijn dan een dagblad-redactie. Alleen bedenke
men dat de "wetenschap" niet aan germanofobie lijdt.

Naschrift van de Hoofdredactie.

960 Wij hebben de jeugdige Nijmegenaren de gelegenheid tot een dupliek niet willen
onthouden, hoewel hun betoog de kwesties die in het geding zijn, nauwelijks raakt,
laat staan tot oplossing brengt.
Daarom behoeven wij na lezing en herlezing van hun slotwoord geen letter te wijzigen
in onze aanvankelijke stelling:
965 "Het is onder den dubbelen en onafscheidelijken invloed van Romes godsdienst en Romes
hoogstaande cultuur, dat het mengelmoes van volken en rassenij die op onzen bodem in
den kroes der eeuwen zijn samengesmolten, een hechte eenheid is geworden, trouw aan
Vorstin en Vaderland, maar bovenal onverbreekelijk verbonden met hare geestelijke
bakermat: de Kerk van Christus, Wiens Stedehouder te Rome zetelt.
970 Ts deze hoofdstelling door onze Nijmeegsche vrienden aan het wankelen gebracht? Of is
zij voor en na helder, duidelijk en onaantastbaar gebleven? Hebben de geachte
inzenders ook slechts een zweem van bewijs ten berde gebracht, dat Limburgs
bevolking, hetzij in vroegere of latere eeuwen, ook maar bij benadering raszuiver en
Germaansch zou zijn geweest?
975 Immers neen! Hoogstens kan men erover van meening verschillen in welke mate de
verschillende elementen in den loop der tijden zijn doorengemengd, en hoe groot het
percentage van ieder der samenstellende deelen geweest is!
Juist hetzelfde geldt voor de Franken. Laten de jongelui zich nu eens met eigen oogen
gaan overtuigen van de kunstproducten der Franco-gallische cultuur en met name van de
980 rijke vondsten, die reeds in het jaar 1653 aan het licht zijn gebracht bij de
ontdekking van Childeriks koningsgraf te Doornik. Dan zullen zij zien, dat deze
cultuur de duidelijkste sporen draagt zoowel van de Latijnsche beschaving – o.m. in
de opschriften – als van de Oostersche sierkunst, maar dat er geen schijn of schaduw
van Germaanschen invloed in te bespeuren valt.
985 Intusschen waren ook deze Franken ontegenzeggelijk van gemengd ras: hun schedels
bewijzen het! Hoogstwaarschijnlijk waren zij tijdens hun verren tocht vermengd met
tal van vreemde, ook Germaansche elementen, maar stellig behoorden zij oorspronkelijk
door kunst en cultuur tot een volk uit het Zuid-Oosten, waar nooit Germanen hebben
gewoond! Dat heeft prof. Holwerda met de bewijsstukken in de hand onweerlegbaar
990 aangetoond: en deze conclusie vindt men ook in de tweede omgewerkte uitgave van zijn

Naspeuringen van Paul Theelen: "De Latijnsche Beschaving"

boek! Inderdaad, "een machtige cultuurstroom is in de vierde eeuw van het Oosten naar het Westen gegaan", maar deze heeft ons allerminst Germaansche, maar volop. Gracco-Romeinsche beschaving gebracht: Sint Servatius, die door zijn ambtgenoot Athanasios "Sarbatios" wordt genoemd, is er een levend voorbeeld van! En de Franken, die honderd
995 jaar na zijn dood de oude, ondanks alles nog levende traditie weer herstelden, leveren ons een tweede niet minder treffend exempel.

Ten slotte hebben de geachte inzenders overvloed van gelijk met hun bewering, dat het niet alleen vernielingsdrang was, die de Wandalen en Noormannen dreef tot hun rooftochten: want het was meteen landhonger, in zijn meest brutalen vorm.

1000 En wederom hebben zij gelijk met hun stelling, dat het Romeinsche Rijk aan inwendig verval is ten onder gegaan, evenals b.v. de Republiek der Vereenigde Provinciën op het einde der achttiende eeuw.

Maar dit lijkt ons allerminst een verontschuldiging voor den euvelmoed der barbaren bij de volksverhuizing, noch voor dien der Sansculotten bij hun overweldiging van ons
1005 vaderland.

Dit alles moge den geachten inzender wellicht "simplistisch" lijken. Maar wij zijn nu eenmaal zoo eenvoudig van geest, dat wij roof en plundering als verfoeilijke gewelddaden verwerpen, onverschillig door wien of wanneer zij werden gepleegd.

1010 En wanneer dit nu "misleidend woordgegoochel" moet heeten, dan aanvaarden wij deze kwalificatie zonder een zweem van slecht humeur, met een toegeeflijken glimlach voor de bekende neiging tot het gebruik van krachttermen bij onze moderne jeugd.

Zouden de heeren-studenten misschien ietwat uit hun humeur zijn geraakt over onze vriendelijke aansporing om te studeeren?

1015 Dat zou niet zóó verbazingwekkend zijn als het op het eerste gezicht schijnt. Want studeeren is vanouds iets anders dan student zijn.

Doch hoe dit ook zij, wij sluiten thans de discussie en hopen de heeren weer welkom te mogen heeten, wanneer zij hun studie met succes zullen hebben voltooid.